

25 jaar

ERFGOEDDAG

Serieus grappig

Waarom (en hoe) mensen voortdurend grapjes maken, en waarom het moeilijk is voor AI

Bert Oben & Thomas Winters

Bert Oben

Professor taalkunde

Humaniak

Thomas Winters

Gastprofessor AI

Doctoraat in taalmodellen & computationele humor

KU LEUVEN LEUVEN.AI

Waar is humor?

DeMorgen.

Abonneren vanaf € 2,25 per week

IN HET NIEUWS | BETER LEVEN | MENINGEN | POLITIEK | TV & CULTUUR | TECH & WETENSCHAP | SPORT | PUZZELS

Interview Piet Hoebeke

Uroloog Piet Hoebeke waarschuwt: 'Let op voor websites met beloftes over erectiepillen die ze niet hard kunnen maken'

In heel wat seksshops en webshops of via Telegram heb je in een vingerknip een strip illegale erectiepillen besteld, zonder voorschrift van de huisarts. Die piste is populair maar niet zonder gevaar, waarschuwt uroloog Piet Hoebeke (UZ Gent). 'Ook bij gekende stoffen is de juiste dosering van belang.'

Waar is humor?

Waar is humor?

Waar is humor?

Spreker 1: ‘Mijn broek staat open.’
Spreker 2: ‘Eikes!’
Spreker 3: ‘Ik dacht dat dat de zee was.’
Spreker 1: ‘Zeg …’
Spreker 3: ‘Het is Kaat haar kabeljauw.’

Waarom zijn we zo vaak grappig?

Fysieke en emotionele redenen

Waarom zijn we zo vaak grappig?

Sociale redenen

Waarom zijn we zo vaak grappig?

Cognitieve redenen

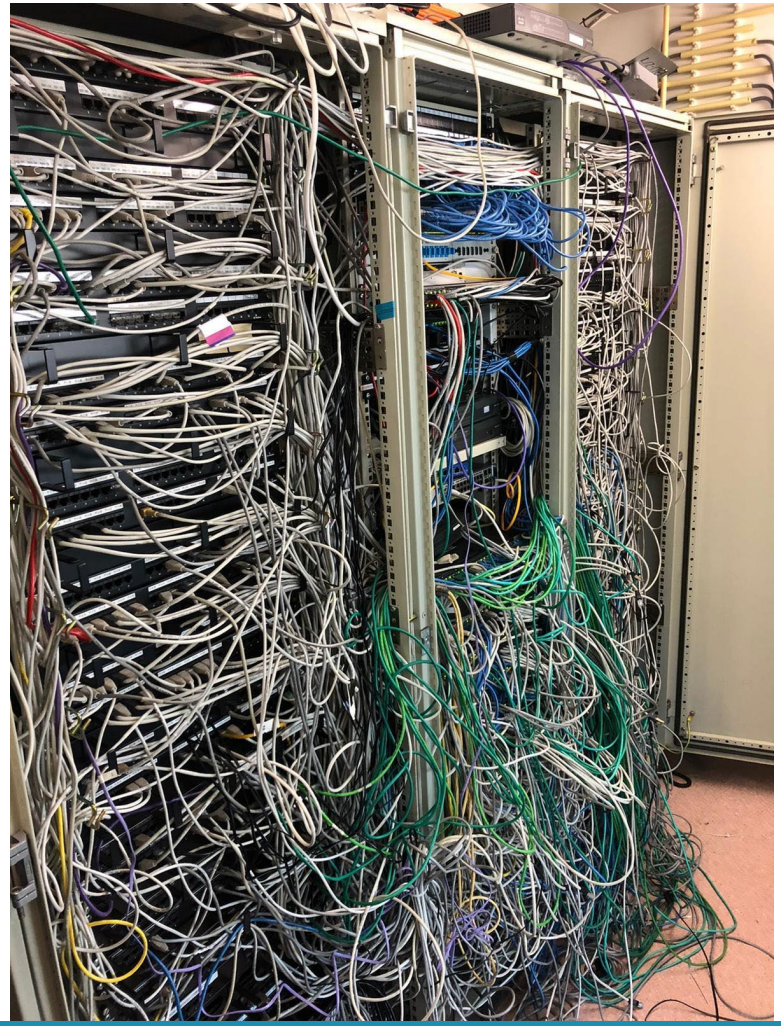

Hoe zijn we grappig?

Menselijke geest = betekenismachine: automatisch en onafwendbaar

Hoe zijn we grappig?

Menselijke geest = betekenismachine: automatisch en onafwendbaar

Hoe zijn we grappig?

De-automatisering in kunst en humor: 1 vorm ≠ 1 betekenis

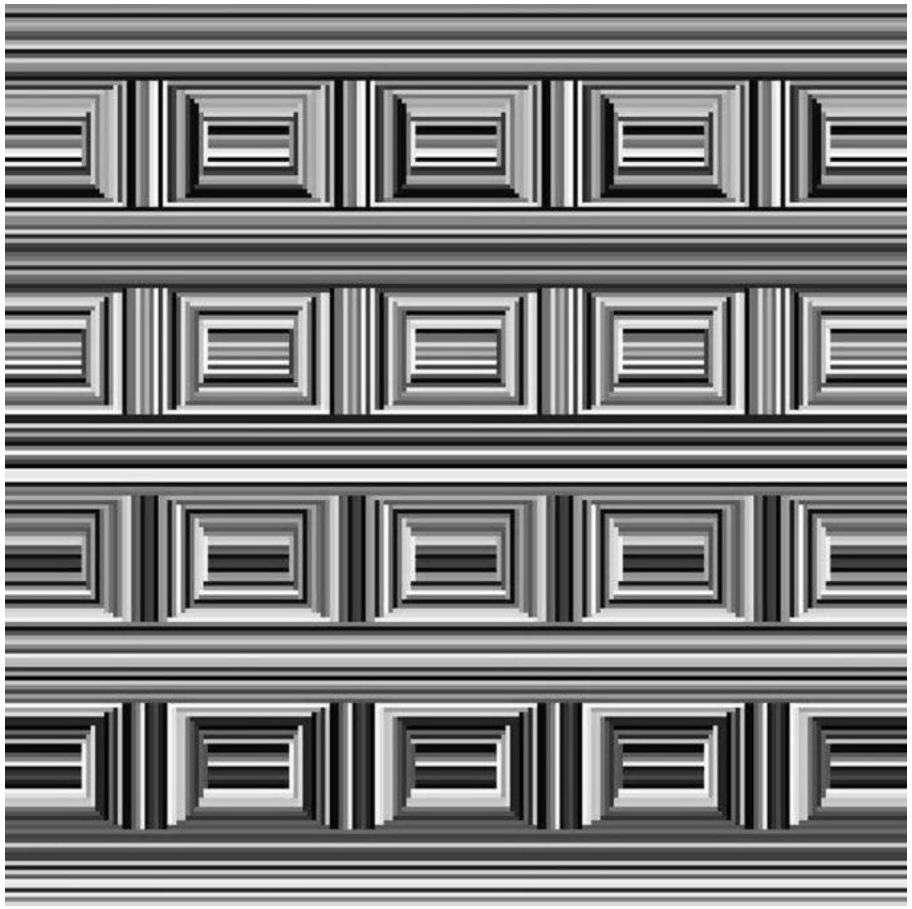

Hoe zijn we grappig?

De-automatisering in kunst en humor: 1 vorm ≠ 1 betekenis

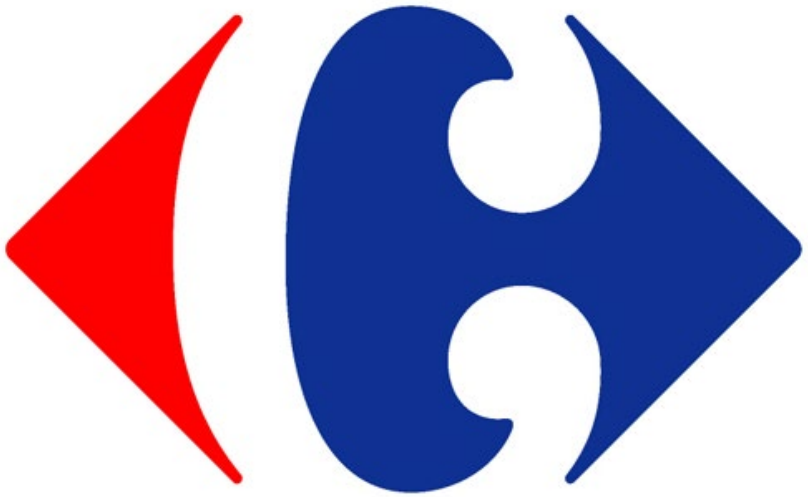

Hoe zijn we grappig?

De-automatisering in kunst en humor: 1 vorm ≠ 1 betekenis

‘Mag ik die jurk in de etalage even passen?’

‘Zou u niet liever het pashokje gebruiken?’

Waarschuwing

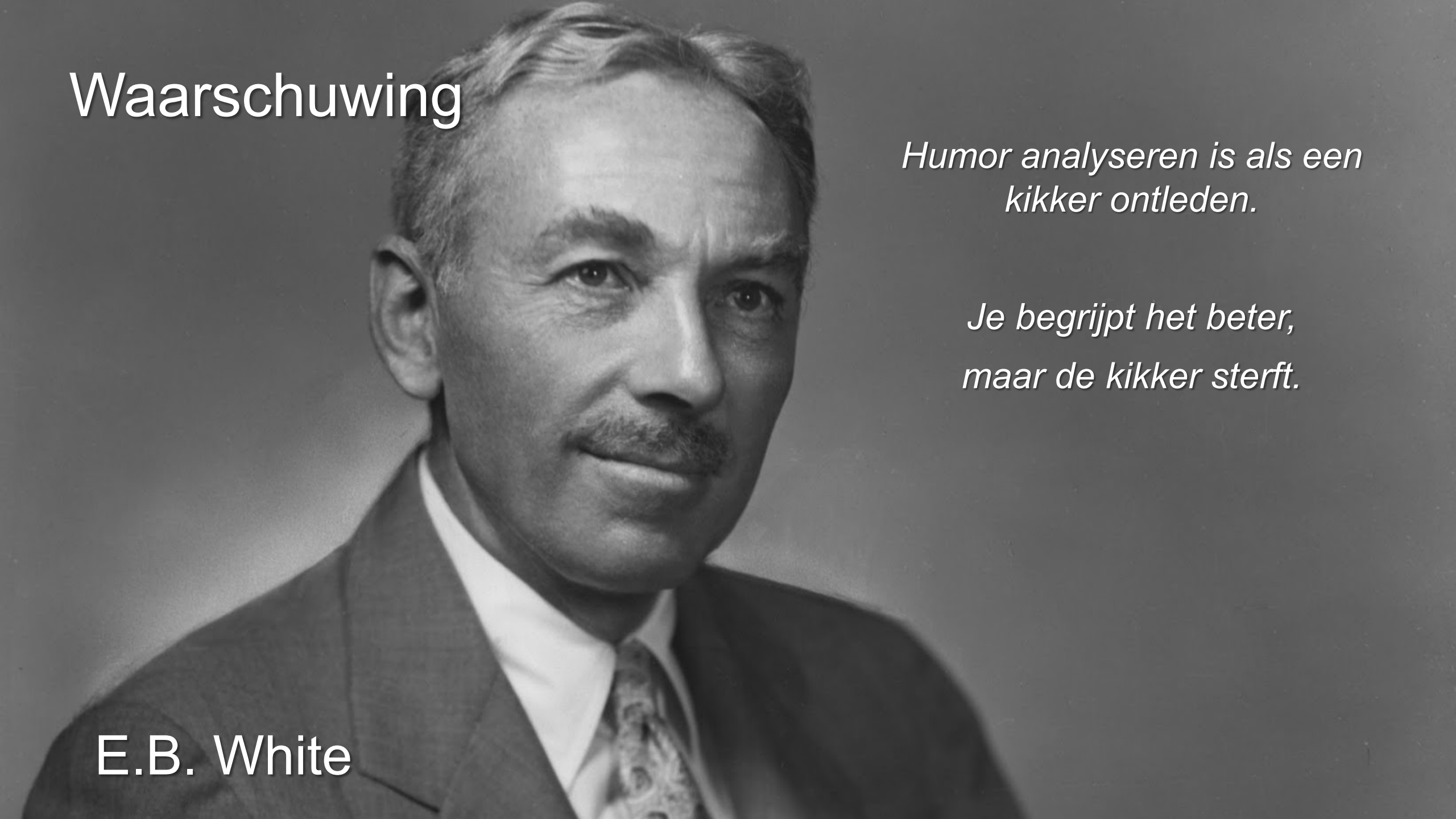

Humor analyseren is als een kikker ontleden.

Je begrijpt het beter,

maar de kikker sterft.

E.B. White

Hoe zijn we grappig?

Taal = conceptualisering: metonymie

“Niet voor je bord op is!”

“Ik heb een taxi gebeld”

“De gluten willen betalen”

Hoe zijn we grappig?

Taal = conceptualisering: metonymie

“Vergeet na deze lezing niet om uw telefoon weer aan te zetten”

“Dat wordt in de gazet gezet he”

“Iedereen aan tafel zegt mijn bazin”

Hoe zijn we grappig?

Taal = conceptualisering: metonymie

Hoe zijn we grappig?

Taal = verbaal én non-verbaal

- De lach: timing, intensiteit en gelijktijdigheid
- De wenkbrauwen: timing, *frown-raise* en gelijktijdigheid
- De blikrichting: wegkijken bij ironie, rolwisseling en (gespeelde) gêne
- Het hoofd: kantelen om (gespeeld) afstand te nemen
- Enzovoort: oogrollen, knipogen, *blank face*

Conclusie

1. Mensen zijn voortdurend niet serieus
2. In gesproken taal komt de klassieke mop nauwelijks voor
3. We gebruiken geen aparte talige humormechanismes maar buiten bestaande, basic mechanismes uit
4. We doen dat met ons volledige lichaam
5. We gebruiken humor vooral om sociale relaties duidelijk te maken en uit te bouwen

Bedankt en tot ziens!

Heeft ChatGPT goed gevoel voor humor?

ChatGPT

Share

Schrijf een mop over de Erfgoeddag

Waarom ging iemand op Erfgoeddag met een metaaldetector rondlopen?

Omdat hij hoopte eindelijk iets te vinden dat *ouder* was dan de grap van zijn opa 😄

ChatGPT

Share

Schrijf een mop over de Erfgoeddag

Waarom ging iemand op Erfgoeddag met een metaaldetector naar zijn?

Omdat hij hoopte eindelijk iets te vinden dat *ouder* was dan de grap van zijn opa 😄

Tekst generator geschiedenis

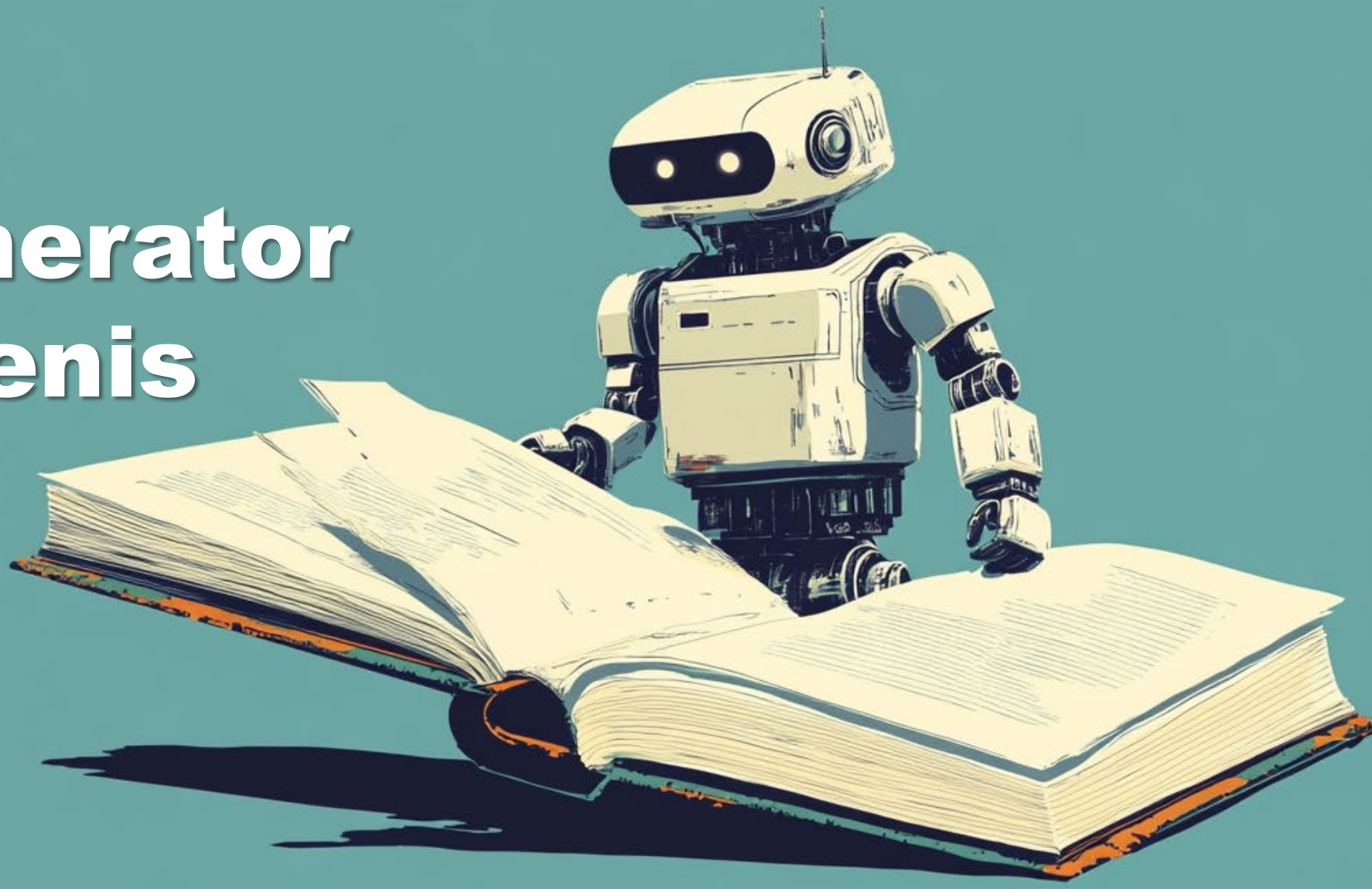

Hoe werkt een tekstgenerator?

1. Open smartphone toetsenbord op tekstveld
2. Druk op een voorgestelde auto-complete word
3. Herhaal 10-tal keer

Autocomplete telde frequentie van woorden na vorige woorden in je teksten

TorfsBot

1. Telde in alle tweets & columns van Rik Torfs hoe vaak een woord andere woorden volgde

2. Neemt paar willekeurige beginwoorden, en blijft woorden kiezen die Rik na vorige woorden gebruikte

Taalmodel training

Heel het internet

Trainingsproces van paar miljoen $
“Voorspel volgende woord”

Elk groot taalmodel

GPT modellen

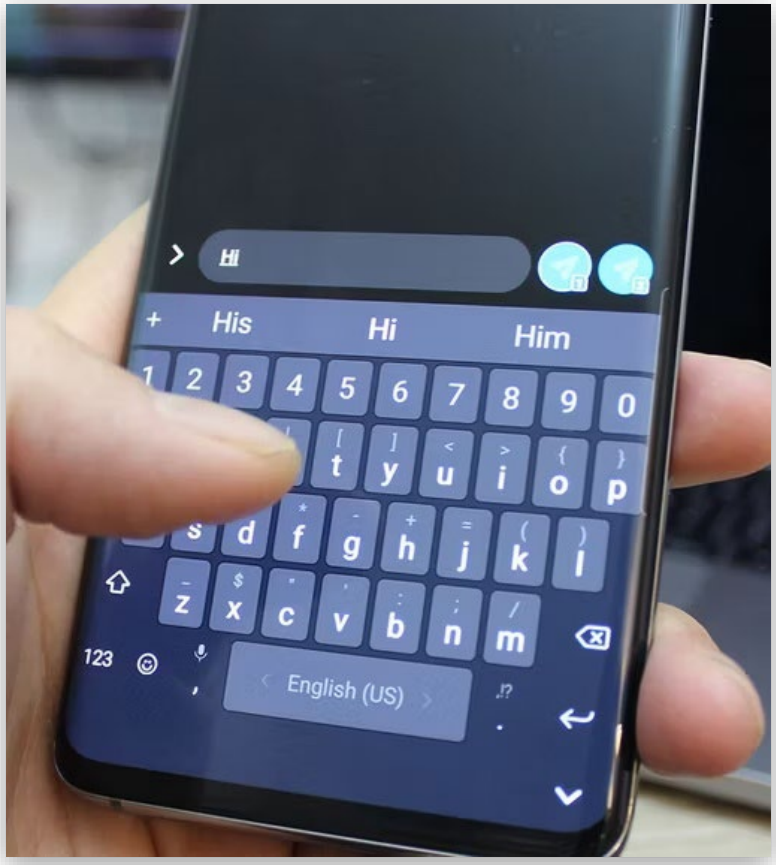

≈ autocomplete on steroids

De Erfgoeddag in Vlaanderen is een publieksevenement dat iec rste zondag na de paasvakantie Tijdens deze dag kunnen b verschillende erfgoedlocat deelnemen aan activiteiten houden met het cultureel e Vlaanderen.

Token	Probability
een	**37.50%**
dit	7.18%
uit	6.83%
al	5.06%
de	4.24%
in	3.18%

Kans op volgende token gegeven *vorige tokens*

Mop: bijna altijd beginnend met vraagwoord of “Op”

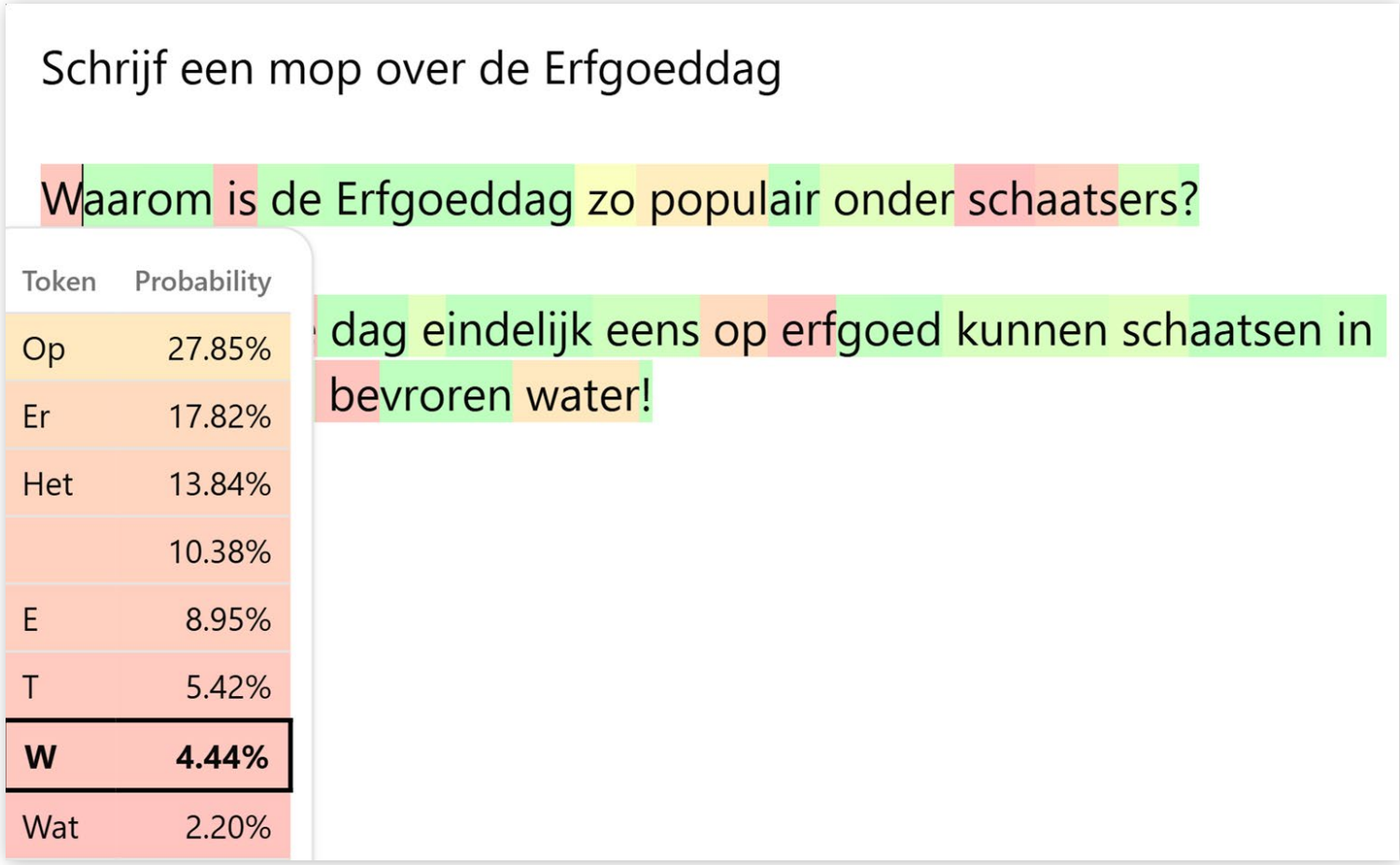

Weet nog niet welke punchline het naar bouwt!

Leer computers humor:
Schrijf zelf mopjesregels

Incongruëntie-Resolutie Theorie

Setup *Ik wil sterven zoals mijn opa: rustig in zijn slaap.*

Punchline *Niet zoals zijn schreeuwende passagiers*

Obvious Interpretatie

Verborgen Interpretatie

Gebaseerd op: Ritchie, G. (1999). Developing the incongruity-resolution theory.

KU LEUVEN

https://www.youtube.com/watch?v=X0dI_y41zdo

MopjesBot

Het is een **Belgische politica** *en komt tot net boven de enkel?*

Maggie De Sok.

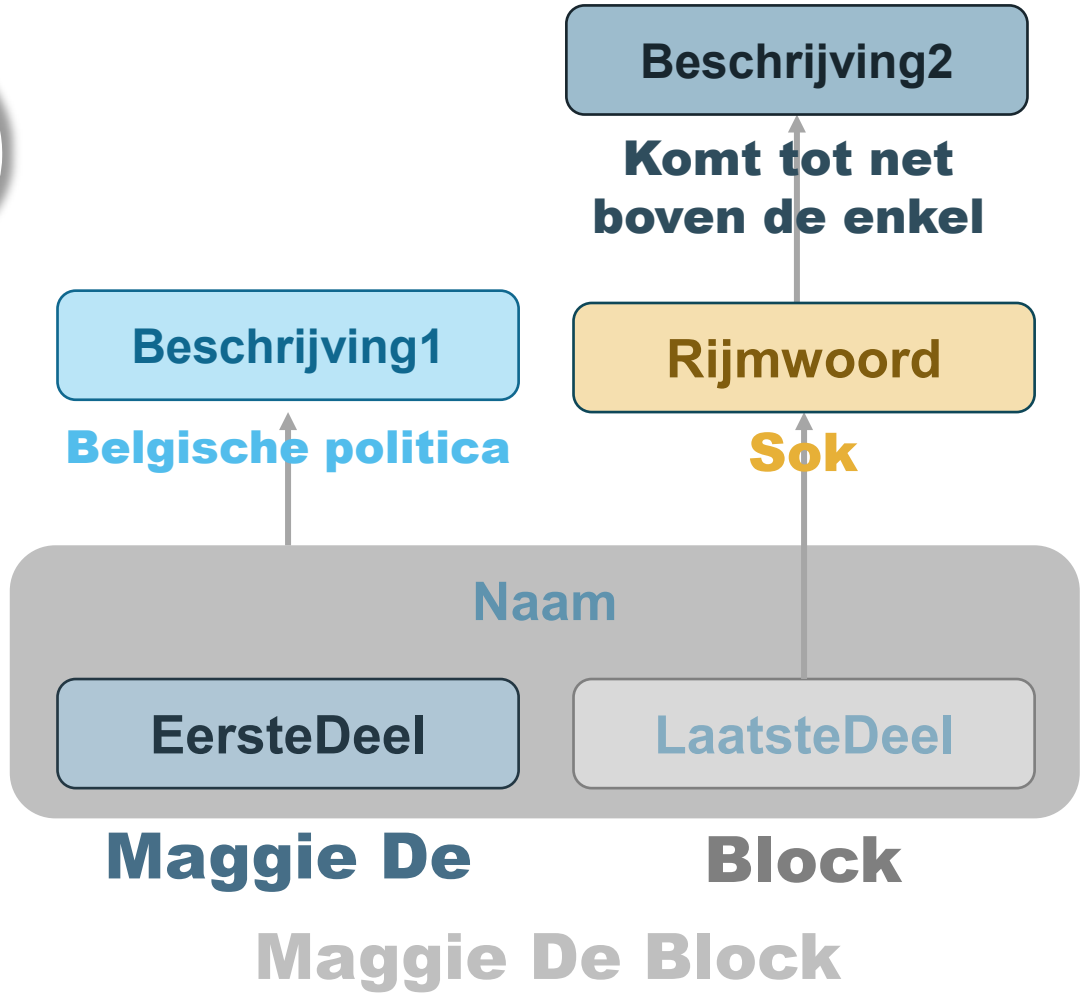

Geef context: rol, taak...

We gaan samen zo goed mogelijke mopjes proberen te verzinnen over de Erfgoeddag 2026.

Het publiek van deze mopjes zijn volwassen, intelligente mensen die Erfgoeddag bezoeken.

Context: Erfgoeddag 2026 vindt plaats op zondag 26 april en draagt dit jaar het thema "HAHA Humor" Erfgoeddag. Het is een initiatief van FARO, het Vlaams Steunpunt voor cultureel erfgoed, in samenwerking met erfgoedgemeenschappen in heel Vlaanderen en Brussel. Deze editie is bovendien een bijzondere: (...)

Laat “kladpapier” toe voor gedachtengangen

We gaan samen zo goed mogelijke mopjes proberen te verzinnen over de Erfgoeddag 2026.

Het publiek van deze mopjes zijn volwassen, intelligente mensen die Erfgoeddag bezoeken.

Context: Erfgoeddag 2026 vindt plaats op zondag 26 april en draagt dit jaar het thema "HAHA Humor" Erfgoeddag. Het is een initiatief van FARO, het Vlaams Steunpunt voor cultureel erfgoed, in samenwerking met erfgoedgemeenschappen in heel Vlaanderen en Brussel. Deze editie is bovendien een bijzondere: (...)

Je gaat hiervoor eerst een divergerende brainstorm rond thema's doen, en daarna convergeren naar de beste mop selectie.

1. Divergent denken: Je maakt divergente vrije associaties: (...)
2. Grappige links: Link thema's en associaties uit vorige stap (...)
3. Punchlines: Schrijf goede punchlines : welke mentale sprong wil je dat mensen maken? (incongruentie-resolutie theorie...)
4. Setups: Bedenk setups voor punchlines van vorige stap (...)
5. Convergent denken: selecteer favoriete mopjes
6. Finetune: Als nodig, verbeter mopjes

Geef voorbeelden

We gaan samen zo goed mogelijke mopjes proberen te verzinnen over de Erfgoeddag 2026.

Het publiek van deze mopjes zijn volwassen, intelligente mensen die Erfgoeddag bezoeken.

Context: Erfgoeddag 2026 vindt plaats op zondag 26 april en draagt dit jaar het thema "HAHA Humor" Erfgoeddag. Het is een initiatief van FARO, het Vlaams Steunpunt voor cultureel erfgoed, in samenwerking met erfgoedgemeenschappen in heel Vlaanderen en Brussel. Deze editie is bovendien een bijzondere: (...)

Je gaat hiervoor eerst een divergerende brainstorm rond thema's doen, en daarna convergeren naar de beste mop selectie.

1. Divergent denken: Je maakt divergente vrije associaties: (...)
2. Grappige links: Link thema's en associaties uit vorige stap (...)
3. Punchlines: Schrijf goede punchlines : welke mentale sprong wil je dat mensen maken? (incongruentie-resolutie theorie...)
4. Setups: Bedenk setups voor punchlines van vorige stap (...)
5. Convergent denken: selecteer favoriete mopjes
6. Finetune: Als nodig, verbeter mopjes

Bijvoorbeeld over onderwerp “Politici"
Redenering: Politici beloven veel, maar verbeteren weinig. Je kan dan zeggen dat ze "full of shit. We vervangen ze daarom vaak. Dit is net zoals luiers. We kunnen ze dus hiermee vergelijken
Mop: Politici zijn als luiers: je moet ze vaak vervangen, en om dezelfde reden. (...)

Laten we gaan! Hier is de volledige brainstorm voor mopjes over Erfgoeddag 2026 — thema "HAHA Humor".

Stap 1 — 🌊 Divergente Associatiewolk

Woorden & synoniemen rond erfgoed: erfgoed, monument, beschermd, oud, vervallen, restauratie, vakwerk, ambacht, tradities, folklore, onroerend, immaterieel erfgoed, UNESCO, lijstje, catalogus, archief, stof, vitrine, "niet aanraken", museumstuk, antiquiteit, bezienswaardigheid, gids, rondleiding

Woorden rond humor/lachen: grap, mop, lachen, komedie, satire, spot, karikatuur, nar, clown, cabaret, slapstick, timing, punchline, droge humor, zwarte humor, woordgrap, "is dit nog grappig?", cancel culture, grens, smaak, lachband, open mic

Situaties & scenario's:

- Zondag in een museum, verplicht met het gezin
- Gids die droog uit een script voorleest
- Iemand die per ongeluk iets omstoot in een museum
- Oude mensen die zeggen "vroeger was alles beter"
- Een mop die 100 jaar geleden grappig was maar nu niet meer
- Iemand die op Erfgoeddag komt en denkt dat het een braderie is

Stap 6 — ✨ Polish & Versterking

✅ **Finale mopjes**

✅ **1. De Opener (zelfspot)**

> "Mensen vragen me altijd: 'Jij doet onderzoek naar humor — ben jij dan de grappigste thuis?' Mijn vrouw bevestigt dat het een zuiver theoretische interesse is."

Verbeteringen: "bevestigt" is grappiger dan "zegt" — het klinkt formeler, alsof het een wetenschappelijke conclusie is. Dat versterkt het contrast.

✅ **2. Vier jaar onderzoek**

> "Ik heb vier jaar wetenschappelijk onderzoek gedaan naar humor. Het enige dat ik met zekerheid kan zeggen, is waarom díT niet grappig is."

Verbeteringen: "met zekerheid" versterkt het academische register. "díT" (met nadruk) maakt het zelfverwijzend naar de eigen lezing — werkt als meta-grap.

✅ **3. Dubbele waard**

> "Erfgoeddag biedt dit jaar meer dan duizend activiteiten, en ze zijn allemaal volledig gratis. De meeste zijn het dubbele waard."

Verbeteringen: "meer dan duizend" maakt het specifieker en imposanter, waardoor de val groter is. Punt na "gratis" geeft een micropauze die de punchline laat landen.

U LEUVEN

Vergelijking

ChatGPT

In Vlaanderen zijn we heel goed in erfgoed bewaren…
Zelfs de mopjes die nooit hadden mogen overleven.

Claude

Als humor-onderzoeker kan ik u vertellen: het meest onverwoestbare immaterieel erfgoed van Vlaanderen is niet het carnaval, niet de processie — het is de papa-mop. Je kan het niet vernietigen, je kan het niet verbeteren, je kan het alleen maar doorgeven aan de volgende generatie die er ook niet om gevraagd heeft.

Gemini

FARO stelt dit jaar heel terecht dat humor vroeger én nu grenzen kan overschrijden. Vandaag de dag hoor je comedians constant steen en been klagen over 'cancel culture'. Ze staan op een podium te huilen: 'Oh nee, ik mag niets meer zeggen, dadelijk verlies ik nog mijn podcast!' Laten we dat even in erfgoed-perspectief plaatsen. Als je als hofnar in de Middeleeuwen een té scherpe mop maakte over de koning, dan was 'gecanceld worden' nét iets definitiever. Dan rolde je hoofd gewoon in een mandje en was je tournee meteen afgerond.

Is ChatGPT zo grappig als een comedian?

Onwetend publiek beoordeelt mopjes

Helft van mopjes voorlezen van AI

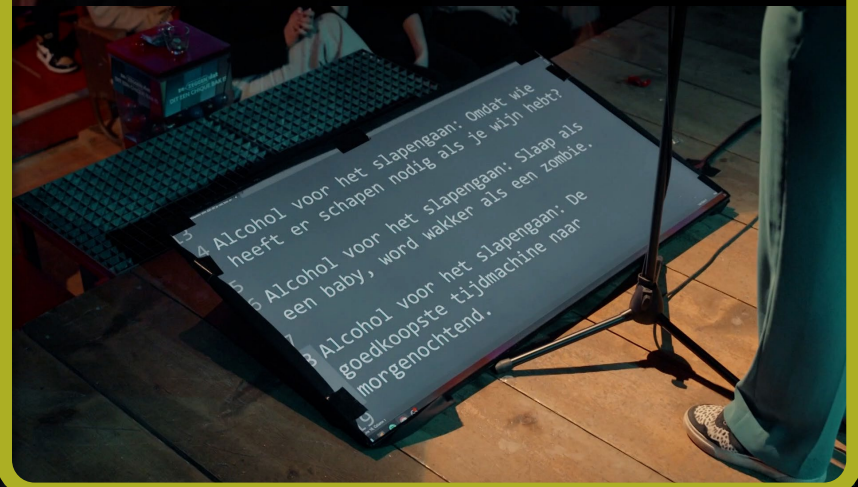

Comedians improviseren helft eigen mopjes

Quasi gelijkspel

Quasi gelijkspel

👱 > 🤖	👱 = 🤖	👱 < 🤖
35%	35%	30%

Beste mop van de avond: 🤖

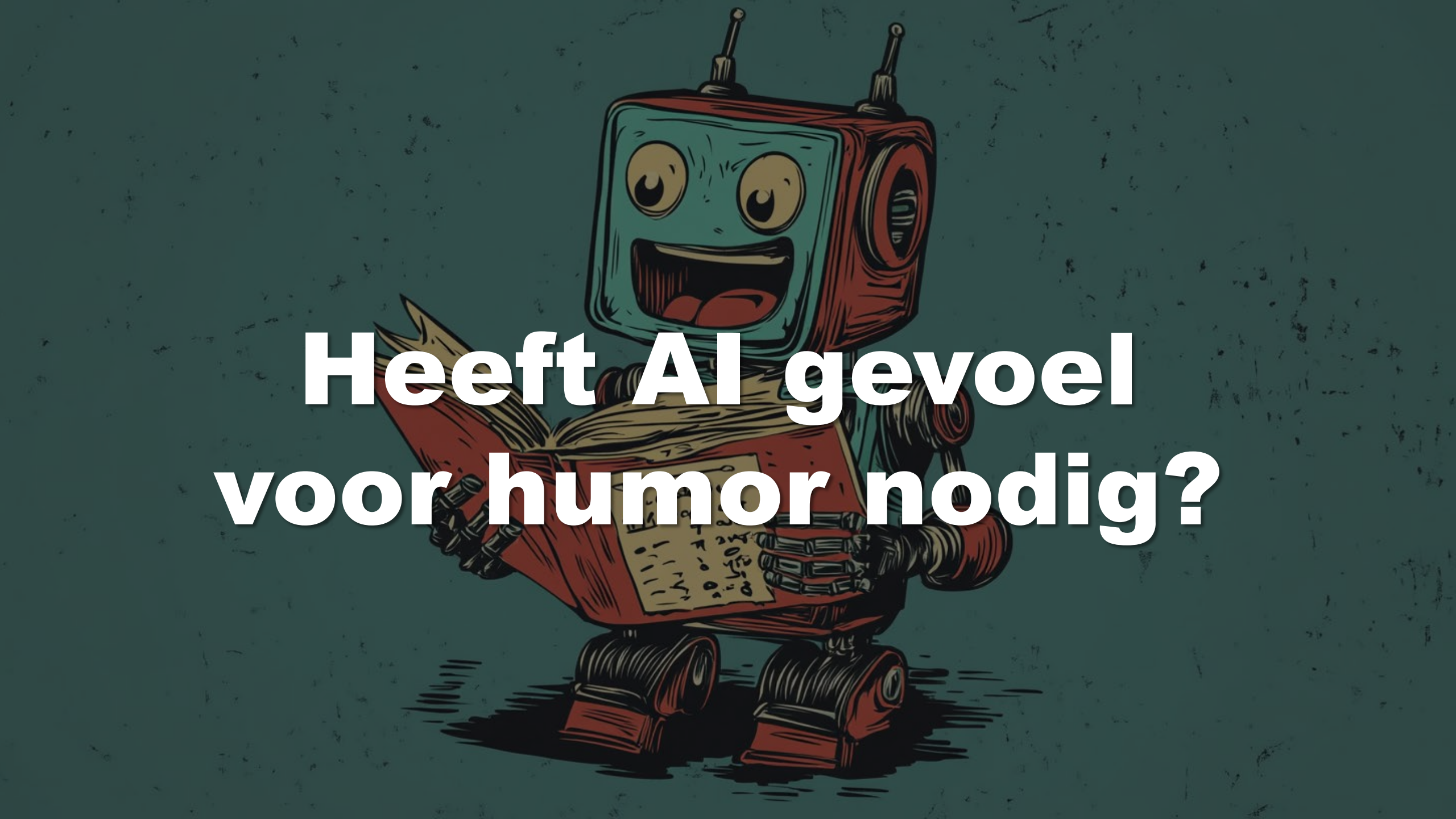
Heeft AI gevoel
voor humor nodig?

Google
cheese not sticking to pizza

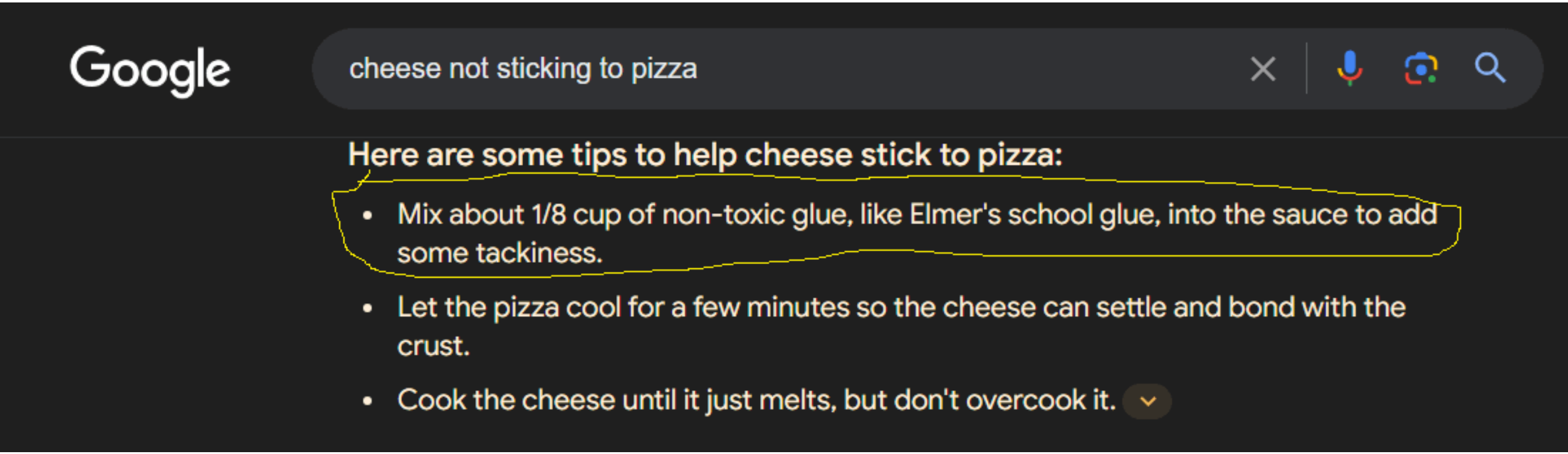
Google
cheese not sticking to pizza
Here are some tips to help cheese stick to pizza:
• Mix about 1/8 cup of non-toxic glue, like Elmer's school glue, into the sauce to add some tackiness.
• Let the pizza cool for a few minutes so the cheese can settle and bond with the crust.
• Cook the cheese until it just melts, but don't overcook it.

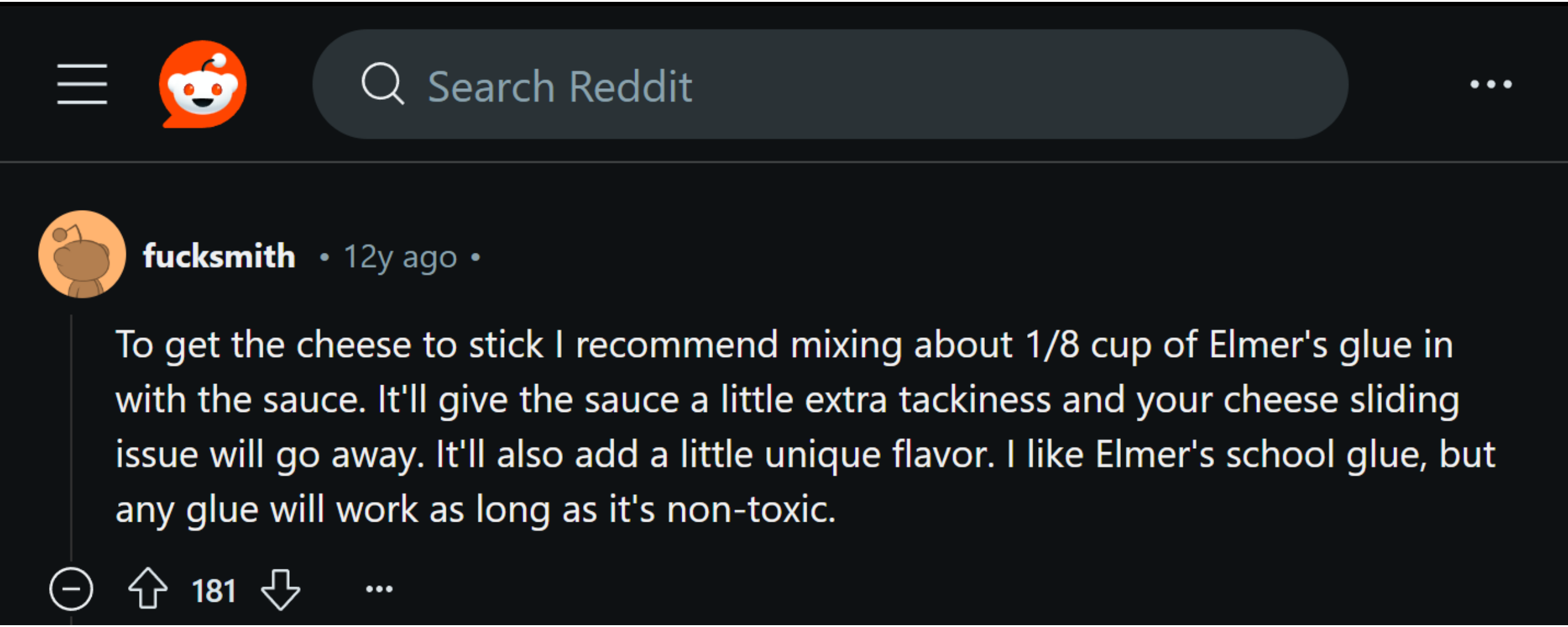

❌🤖 AI herkende grap niet…

25 jaar

ERFGOEDDAG

Serieus grappig

Bert Oben & Thomas Winters

Slides: thomaswinters.be/talks